

PLEIDOOI VOOR LITERATUURGESCHIEDENIS

RIK VAN DAELE EN YVAN DE MAESSCHALCK

In 2014 organiseerden het Instituut voor de Studie van de Nederlandse Letterkunde van de Universiteit Antwerpen, de Plantin Artesis Hogeschool (Conservatorium Antwerpen), het Liberaal Archief, de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en het Reynaertgenootschap het internationaal colloquium 'Metamorfosen van een gemene vos'. Naar aanleiding van de achthonderdste verjaardag van de parochie Sint-Niklaas nam het Reynaertgenootschap het initiatief om in 2017 wetenschappers tijdens een tweede studiedag rond hetzelfde thema bijeen te brengen. De 'gemene' vos werd een 'litteraire' vos en de prestigieuze Antwerpse Nottebohmzaal werd ingeruild voor het gezellige, zeer goed uitgeruste Museumtheater in de Wase hoofdplaats. Alle partners van het eerste uur bleven aan boord en het partnership werd uitgebreid met de Erfgoedcel Waasland, het kunstenplatform WARP en de Bibliotheca Wasiana. De belangstelling was telkens groot en de resultaten van de lezingen in 2014 en in 2017 waren verrijkend voor het Reynaertonderzoek. In dit tiende jaarboek van *Tiecelijn*, waarmee we de dertigste jaargang van deze publicatie vieren, worden vier lezingen van het colloquium gepubliceerd.

De studiedagen van 2014 en 2017 zetten één literair verhalencomplex – vaak aangeduid als de 'matière renardienne' – centraal en volgden onder andere de evolutie van tekst en iconografie door de eeuwen heen. Dit is precies de focus die *Tiecelijn* al ruim drie decennia heeft, ook al werd het perspectief in de voorbije jaren verbreed naar fabels (zoals in dit nummer de bijdragen van Hans Rijns en Mario Baeck) en verhalen over dieren (de vertaling van de Chinese tekst van de oorlog tussen de katten en de muizen van Wilt L. Idema). Op deze manier wordt de traditionele ordening van het literatuuronderwijs (zowel het academische als het luik in het secundair onderwijs) ter discussie gesteld en herordend, iets wat natuurlijk al in menige universitaire cursus en publicatie gebeurt. Zo ontstaat een nieuwe visie op de literatuurgeschiedenis en een vruchtbare wisselwerking tussen academici over de grenzen van de klassieke tijdsvakken heen. Dat deze werkwijze vruchten heeft opgeleverd, bewees de recente uitgave van *Wapenbroeders* in het *Verzameld werk* van L.P. Boon (een uitgave van Kris Humbeeck die door Anne Marie Musschoot

wordt gerecenseerd). Ook de bijdrage van Jan de Putter over Camille Huysmans is hiervan een voorbeeld.

Het Reynaertgenootschap heeft dertig jaar lang volop ingezet op het vertellen van het verhaal. Een mooi voorbeeld hiervan is het indrukwekkende traject ‘Krijtvossen’, een langlopend educatief project met 26 klassen uit het Sint-Niklase basisonderwijs (zie de bijdrage van coördinator Hilde Reyniers). Het colloquium, ‘Krijtvossen’ en *Vossensprongen*, een handzaam, inleidend Reynaertboekje dat elke Tielcelijnabonnee samen met het jaarboek ontvangt (steunende leden ontvangen daarenboven een prachtige originele houtsnede van Wim de Cock) en in een grote oplage gratis wordt verspreid, zijn onze cadeaus aan de reynaerddoelers voor ons ‘parelende’ jubileum. Deze verjaardag was voor Marcel Ryssen ook de aanleiding om de voorzittershamer door te geven aan Yvan de Maesschalck en voor redacteur Hans Rijns de gelegenheid om de afscheidnemende voorzitter – die op 23 april 2017 negentig werd – op te zoeken. Dertig jaar *Tielcelijn* is ook een mooie gelegenheid om de tekst van Paul Wackers bij de vorige boekpresentatie op te nemen waarin *Tielcelijn* en *Reinardus* naast elkaar worden geplaatst.

Op het einde van het colloquium werd de volgende wens uitgesproken, die gezien kan worden als een blijvende opdracht van het Reynaertgenootschap, ons credo voor de volgende jaren.

Graag willen wij de hoop uitspreken dat iets van wat vandaag is opgespit en wellicht verder zal worden uitgewerkt, niet alleen in academische kringen zal blijven nazinderen, maar ook de oren en de ogen zal weten te beroeren van de lezers van morgen. Wij hopen dat de jonge onderzoekers en studenten hier aanwezig, van wie sommigen voor de klas zullen staan, blijvend interesse zullen wekken voor de literatuur in het algemeen en de middeleeuwse literatuur in het bijzonder. Wij hopen dat zij daarbij aandacht zullen hebben voor de prachtige Reynaertteksten, de vele bewerkingen/hertalingen ervan en de referenties eraan in de Nederlandse en vreemdtalige letteren. Zelf hebben wij altijd gedroomd van een zowel verticale/diachronische als horizontale/synchronische literatuurgeschiedenis, waarin brede, grensoverschrijdende lijnen worden uitgezet om de vitaliteit van zogenaamd oude meesterwerken aan te tonen. Een literatuurgeschiedenis waarin een lijn wordt getrokken van de *Isengrimus* over de *Roman de Renart* én onze *Reynaert* naar William Caxton, Johann Wilhelm von Goethe, Willem Elsschot, Louis Paul Boon, Blake Morrison, Paul Verhuyck, Emma Crebolder, Herta Müller en de fraaie Reynaertsonnetten van Jan Kuijper. Een literatuurgeschiedenis waarin *Tristan*

en *Isolde* het vertrekpunt is van een lange verkenning die eventueel begint bij Chrétien de Troyes en via de Arturromans, Richard Wagner en Arthur van Schendel uiteindelijk/voorlopig uitmondt bij Leon de Winters roman *Zoeken naar Eileen W.* (1981). Een literatuurgeschiedenis die de talloze middeleeuwse versies van de Beatrijslegende – zie de studie van Robert Guiette – verknoopt met *Ik dien* (1923), de toneelbewerking van Herman Teirlinck en *Geheel de Uwe* (2002) van Connie Palmen. Via de naam Beatrijs ligt de halve wereldliteratuur voor het grijpen en dankzij Palmens roman *Jij zegt het* (2015) de schitterende gedichten van Sylvia Plath en Ted Hughes – en ook hun tragische, kortstondige en omstreden lotsverbondheid.

Het lijkt ons niet onmogelijk op deze gedachte voort te borduren en op te roepen tot een interdisciplinair en internationaal gericht onderzoek om deze en vele andere lijnen nader te verkennen en analyseren. Grasduinend in *Het drama van de afhankelijkheid* (2017), de pas gepubliceerde verzamelde essays van Connie Palmen, stuitte wij op de gedachte dat in een literair werk – bijvoorbeeld de *Reynaert* – ‘alle wezenlijke elementen van het vertelde verhaal ondergeschikt [zijn] aan de regie van wat er *niet* staat’ (p. 298). Een aanstekelijke gedachte om de grote meesterwerken blijvend te bestuderen en te commentariëren.